

Se vedlagte adresseliste

Deres ref

Vår ref
200701579-/HGR

Dato
30.10.2007

Fastsetting av ny forskrift om tilskudd til landbruksvikarvirksomhet og endring av forskrift om tilskudd til avløsning

Landbruks- og matdepartementet sendte 10. september 2007 på høring forslag til forskrift for ny landsdekkende landbruksvikarordning og endring av en bestemmelse i forskrift om tilskudd til avløsning. Høringsfristen ble satt til torsdag 11. oktober 2007. Fordi fristen ga noe kortere svarperiode enn kravet for høringer, avholdt departementet høringsmøte i saken 5. oktober.

1. Kort om merknadene fra høringsinstansene

Følgende høringsinstanser har kommet med innspill; Kommunal- og regionaldepartementet, Norges Bondelag (Bondelaget), Norsk Bonde- og Småbrukarlag (Småbrukarlaget), Fellesforbundet, Norske Landbrukstenester (NLT), Fagforbundet, KS, Sametinget, KFO, Fylkesmannen i Rogaland, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane, Fylkesmannen i Oppland ved Nordre Land og Vågå, Fylkesmannen i Hordaland, Fylkesmannen i Vestfold, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Fylkesmannen i Finnmark, Karasjok Kommune, Sømna Kommune, Gloppen Kommune og Røyrvik Kommune.

En rekke av høringsuttalelsene inneholder generelle vurderinger knyttet til formålstjenligheten av forskriften. En overvekt av høringsuttalelsene er positive til å innføre en landsdekkende landbruksvikarordning i regi av avløserlagene. Noen høringsinstanser er imidlertid negative til at ansvaret for landbruksvikarene skal overføres fra kommunene til avløserlagene, dette gjelder blant annet Fagforbundet, KFO samt noen kommuner.

Ved en overgang fra en ordning med kommunale landbruksvikarer til at avløserlagene skal overta dette ansvaret er KS spesielt opptatt av arbeidstakernes rettigheter. KS legger til grunn at avløserlagene vil ta opp arbeidstakernes rettigheter med de berørte kommuner så tidlig som mulig i prosessen. Fellesforbundet viser til at overføringen er å anse som virksomhetsoverdragelse, noe som forutsetter at landbruksvikarene må få tilbud om like lønns- og arbeidsvilkår ved overgang til en stilling i avløserlagene. KFO viser til at ordningen vil stå og falle på om avløserlagene ønsker å etablere seg i et område. Det må derfor være egne, faste stillinger for landbruksvikarene, og det må sikres at landbruksvikarene har nødvendig kompetanse og sertifikater.

Generelt har tyngden av høringsinstansene uttrykt bekymring for at de økonomiske rammene i ordningen er for stramme for avløserlagene. Flere ytrer videre bekymring for at det skal stilles krav til sykemelding fra første dag, deriblant sentrale aktører som NLT, KS, Bondelaget og Småbrukarlaget.

Når det gjelder forskriftens § 2 annet ledd, mener flere av høringsinstansene at det er viktig at Fylkesmannen fastsetter det geografiske området i samarbeid med avløserlagene. KS er opptatt av at også kommunene bør bli involvert i fastsetting av disse geografiske områdene for å sikre at alle relevante aspekter knyttet til lokale forhold vektlegges. Fellesforbundet mener at fylkesmannens adgang til å pålegge avløserlagene å utføre plikter må styrkes, og bør sikres gjennom forskriften ved å gi fylkesmannen de nødvendige fullmakter og verktøy.

NLT mener at avløserlagenes plikt til å ha tilstrekkelig beredskap tilgjengelig må begrenses til normalsituasjoner, og ikke til situasjoner der unormalt mange blir syke på samme tid. Fylkesmannen i Sogn- og Fjordane og Fylkesmannen i Møre og Romsdal ber om en klargjøring av hva (hvor mange landbruksvikarer) beredskapsplikten skal bestå av. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag mener det må avklares om avløserlagene skal pålegges en beredskapsplikt eller ikke. Det vises i denne forbindelse til at det er kvalitetsforskjeller mellom de ulike lagene, slik at avløserlagene selv bør få avgjøre om de skal ha tilgjengelig beredskap. Vågå kommune mener på sin side at det ikke bør være noen beredskapsplikt, da dette er forhold som må gå seg til over tid.

Flere av høringsinstansene har kommentert forslaget til forskrift § 2 tredje ledd, om at dagsatsen ikke må overstige den maksimale dagsatsen for refusjon ved avløsning ved sykdom, dvs. 1.030 kroner. Fagforbundet mener at avløserlagene bør få bestemme dagsatsen selv, og Fylkesmannen i Rogaland mener det bør vurderes om det er formålstjenelig å ha en sats på 1.030 kroner. Gloppen kommune viser eksempelvis til at man for å dekke inn transportkostnader har tatt en sats som har vært noe høyere enn 1.030 kroner og at en vil få en økonomisk underdekning dersom en ikke har anledning til å ta en høyere sats. Bondelaget, Småbrukarlaget, NLT samt Røyrvik kommune på sin side mener at dagsatsen ikke må overstige den maksimale dagsatsen for refusjon ved avløsning ved sykdom. NLT viser imidlertid til at det bør komme klart frem at det kun

er ved sykdoms- og krisesituasjonsavløsning satsen på 1.030 kroner skal gjelde, og at avløserlagene står fritt til å bestemme dagsats selv dersom landbruksvikaren benyttes til annen avløsning.

Når det gjelder forskriftsutkastets § 3, mener NLT at avløserlagene må få informasjon om at søknaden er godkjent i god tid før det blir tilsatt landbruksvikarer, og legger til grunn at det er godkjent søknad som gir grunnlag for utbetaling av tilskudd. For å sikre avløserlagenes likviditet mener bl.a. NLT at tilskuddet må utbetales så tidlig som mulig etter godkjenning av søknaden. NLT viser videre til at 1. februar er en akseptabel frist for rapportering, forutsatt at rapporten er av forholdsvis enkel karakter. NLT viser for øvrig til at det er viktig tidligst mulig å få avklart hva denne rapporten skal inneholde.

Forskriftens § 4, som omhandler tilskuddet og adgangen til å nytte en avgrenset andel av dette til administrasjon, har også en rekke av høringsinstansene kommentert. Flere mener at tilskuddet generelt blir for lavt, og at det kan bli vanskelig å dekke opp en egenfinansiering på 230.000 kroner. Sametinget mener på generelt grunnlag at små lag, med få brukere, ikke vil ha mulighet til å ha en egenfinansiering i størrelsesorden 230.000 kroner.

Mange er opptatt av økonomisk fleksibilitet der avstandene blir for store. Eksempelvis viser Sametinget til Alta Kommune hvor avstandene kan være på 210 km én vei og hvor landbruksvikaren i disse tilfellene er tvunget til å overnatte. Det vises til at tilskuddet ikke er tilstrekkelig stort til å ta høyde for slike utgifter. Tilsvarende viser Fylkesmannen i Hedmark til at det kan være avstander på 10-20 mil for noen av lagene, og at det således vil være store forskjeller på transportkostnader. Bondelaget foreslår en slags utjevningsordning når avstandene er store, uten at de konkret kommer inn på hva denne skulle bestå av. Fellesforbundet og Sametinget mener at ordningen må evalueres etter overgangsåret 2008 blant annet for å se om det er store økonomiske utslag knyttet til de geografiske forskjellene.

Karasjok kommune viser det til at det i dag ikke er etablert avløserlag i kommunen og at den foreslåtte ordningen heller ikke kan forsvares økonomisk i mindre jordbruksmiljøer. Det foreslås derfor en permanent dispensasjonsadgang, hvor kommunen skal ha ansvaret for landbruksvikarene, i Karasjok og tilsvarende kommuner med store avstander mellom jordbruksmiljøene.

Det uttrykkes tvil om en kan regne egenfinansieringen ut fra en full utnyttelse av landbruksvikarene. Fylkesmannen i Oppland og Gloppen kommune mener landbruksvikarene jobber mindre enn de estimerte 223 dagene pr år, når man trekker fra avspasering, sykdom etc. Fylkesmannen i Hedmark viser til at det i områder med lite husdyr kan være vanskelig å sysselsette en landbruksvikar 100 %, kanskje bare 50-60 % enkelte år. Fylkesmannen i Hedmark og Fagforbundet viser til at dersom landbruksvikaren skal benyttes i helger, helligdager etc. vil kostnadene øke betydelig og at de totale kostnadene kommer ut over den maksimale kostnad på kr. 480 000.

Generelt er inntrykket at de fleste høringsinstansene er opptatt av at avløserlagene skal sikres en bærekraftig økonomi og at dagens forlag til tilskudd, i det minste i noen områder, er for lavt. På denne bakgrunn uttrykker også flere av høringsinstansene bekymring for at rekruttering kan bli vanskelig, spesielt i dagens arbeidsmarked.

NLT, Bondelaget, Småbrukarlaget, KS, Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Røyrvik Kommune og Sømna Kommune mener alle at forslaget om å innføre sykemelding fra første dag er uheldig og foreslår at det blir gitt adgang til å få landbruksvikar med egenmelding. Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag foreslår imidlertid at det kan settes et tak for antallet egenmeldinger pr. år.

Småbrukarlaget foreslår i tillegg en endring i forskrift for tilskudd til avløsning § 9, tilskudd ved sykt barn. Småbrukarlaget mener at et barn på 12 år i en rekke tilfeller vil være for små til å komme seg til lege på egen hånd, og foreslår at aldersgrensen i bestemmelsen heves fra 12 til 16 år.

2. Departementets vurdering vedrørende forskrift om ny landbruksvikarordning

Departementet har under arbeidet med ny landsdekkende landbruksvikarordning vurdert om man kan ha to parallelle landbruksvikartilbud; dels en i regi av avløserlagene og i tillegg en videreføring av en kommunal ordning. Departementets vurdering er at å kombinere to slike ordninger vil være problematisk både med hensyn på administrasjon og finansiering. Avtalepartene kom ved året jordbruksoppgjør fram til at man kun bør ha én landbruksvikarordning og at ansvaret for ordningen skal legges til avløserlagene.

Landbruks- og matdepartementet vektlegger at de som i dag er kommunalt ansatte landbruksvikarer kan få et tilbud om ansettelse i avløserlag som etablerer landbruksvikartilbud. Departementet legger til grunn at overgangen mellom kommunalt ansatte landbruksvikarer og den nye ordningen drevet av avløserlagene, må oppfylle arbeidsmiljølovens bestemmelser om virksomhetsoverdragelse. Oppfølgingen av dette må i hovedsak skje mellom avløserlagene og de kommunale landbruksvikarene, som hhv. arbeidsgiver og arbeidstaker. Vi vil også vise til at det innenfor tilskuddsordningen vil være et behov på om lag 240 årsverk landbruksvikarvirksomhet, som bør gi et godt grunnlag for tilbud om ansettelse for tidligere landbruksvikarer.

Når det gjelder de økonomiske rammene for den nye landbruksvikarordningen, vil departementet vise til at man har økt tilskuddet pr. landbruksvikar vesentlig jamført med den eksisterende kommunale ordningen. Jordbruksavtalepartene har lagt til grunn at 480.000 kroner bør være et godt utgangspunkt for ett årsverk landbruksvikarvirksomhet. Når det gjelder tilskuddsgrunnlaget, vil vi vise til at budsjettrammene for

2008 er fastsatt. Departementet vil imidlertid følge opp innspill fra NLT om at tilskuddssatsen bør økes fra 250.000 til 253.500 kroner pr. årsverk. Dette for å oppnå en fullstendig fordeling av bevilgningen basert på et antall på 240 årsverk innenfor ordningen.

Som vi har vist til over, så mener flere høringsinstanser at det bør være adgang til å kreve mer enn 1.030 kroner i betaling fra brukerne av ordningen. Departementet vil vise til at Jordbruksavtalepartene har vektlagt at ordningen skal være rimelig å benytte for brukerne av ordningen, og at partene ved årets jordbruksoppgjør prioriterte ordningen for å oppnå dette. Vi vil også vise til at det ikke er satt rammer for hvor stort beløp brukerne må betale ved avløsning ved ferie og fritid.

Ved vurderingen av behovet for antall landbruksvikarer innenfor den nye ordningen ble det lagt til grunn at ett årsverk bør dekke om lag 150 produsenter. Det må understrekes at dette antallet ikke kan brukes alene som grunnlag for fylkesmennenes vurdering av allokering av landbruksvikarer innen sitt fylke. Det er tidligere fastsatt at forhold som bl.a. type produksjon (f.eks. om det drives husdyrproduksjon eller ikke), omfanget av virksomheten til jordbruksforetakene, antall jordbruksforetak i den enkelte kommune også skal legges til grunn i denne vurderingen.

I denne sammenhengen vil vi også vise til at flere høringsinstanser har kommentert at det kan være vanskelig å etablere en landbruksvikarordning for avløserlag med spesielt store geografiske avstander innenfor sitt ansvarsområde. For å imøtekomme disse anførselene mener departementet at i områder med særlig store reiseavstander bør man ha en adgang til å fravike anslaget på 150 jordbruksforetak pr. landbruksvikar. En slik fleksibilitet vil kunne jevne ut forskjellene som følger av ulike reisekostnader og også innebære en relativ økning i tilskuddstildelingen i enkelte områder. Med dette vil man også ivareta en del av merknadene fra høringsinstansene om de økonomiske rammene for ordningen og store reisekostnader i enkelte områder. Statens landbruksforvaltning (SLF) skal utarbeide rundskriv med nærmere bestemmelser om den nye ordningen. Departementet ber SLF gi nærmere kriterier for vurderinger på dette området i rundskrivet til fylkesmennene.

Norges Bondelag har bedt om at det etableres en utjevningsordning mellom de ulike avløserlagene for å sikre mest mulig like vilkår for bønder og avløserlag uavhengig av geografisk lokalisering. Departementet vil vise til at det vil være vanskelig å etablere en slik detaljert utjevningsordning. Vi vil imidlertid vise til foregående avsnitt og forslaget om at det etter nærmere vurdering kan gis adgang til å etablere ett årsverk landbruksvikarvirksomhet med grunnlag i færre enn 150 jordbruksforetak i områder med særlig store reiseavstander. Dette vil i praksis gi høyere tilskudd til de avløserlagene der reiseavstandene er betydelig større enn gjennomsnittet.

Flere høringsinstanser har kommentert forskriftens § 2 annet ledd og behov for økt grad av fleksibilitet ved fastsettingen av avløserlagenes geografiske ansvarsområde for landbruksvikarordningen. Departementet vil derfor endre det utsendte forslaget til forskrift på dette området. Dette for å tydeliggjøre at fylkesmannens fastsetting av lagenes ansvarsområde bør gjøres med basis i forslag fra avløserlagene og at endelig fastsetting gjøres i samråd med lagene. Forskriftens § 2 annet ledd blir etter dette:

"Avløysarlag som mottek tilskot til landbruksvikarverksemd pliktar innanfor sitt geografiske ansvarsområde, fastsett av fylkesmannen etter samråd med avløysarlaga, å ha tilstrekkeleg landbruksvikarberedskap tilgjengeleg."

Overnevnte bestemmelse vil gi grunnlag for at dersom et avløserlag ikke ønsker å ansette landbruksvikar, skal nabolag kunne overta ansvaret for landbruksvikartilbudet i førstnevnte lags geografiske område. Videre gir bestemmelsen grunnlag for at når flere avløserlag ikke blir enige om gjennomføringen av ordningen, så skal fylkesmannen fastsette det geografiske ansvarsområdet til de enkelte avløserlag.

NLT har kommentert kravet om at avløserlagene plikter å ha tilstrekkelig landbruksvikarberedskap tilgjengelig. Departementet vil vise til at avløserlagene ved vurdering av sitt beredskapstilbud kan bygge på de erfaringer som er gjort i den eksisterende kommunale ordningen. Departementet vil imidlertid også vise til at avløserlagene har flere ansatte jamført med én landbruksvikar i en kommune, slik at de bør ha bedre mulighet til å håndtere situasjoner hvor det er flere jordbruksforetak som samtidig trenger arbeidshjelp ved sykdom / krisesituasjon.

Når det gjelder forskriftsutkastets § 3, ber NLT om at avløserlagene må få informasjon om at søknaden er godkjent i god tid før det skal ansettes landbruksvikarer, og legger til grunn at godkjent søknad gir grunnlag for utbetaling av tilskudd. Departementet legger til grunn at dette innspillet vil bli ivaretatt i forvaltningen av ordningen, og at SLF skal gi nærmere bestemmelser om søknad, rapportering og utbetaling i rundskriv.

Forskriftens § 4 omhandler tilskuddet, som allerede er omtalt over i samband med gjennomgangen av høringsinnspillene vedrørende § 2 og økonomisk grunnlag for etablering av den nye landbruksvikarordningen. Når det gjelder tilskuddet, vil vi vise til at flere har avgitt merknader vedrørende hvor stor andel av tilskuddet som skal kunne brukes til avløserlagenes administrasjon. Noen høringsinstanser mener at grensen på 40.000 kroner ikke må økes, mens andre ber om at hvor stor andel som kan nyttes til administrasjon ikke må avgrensnes.

Departementet mener at 40.000 kroner pr. årsverk landbruksvikarvirksomhet bør være tilstrekkelig til å dekke avløserlagenes kostnader knyttet til drift av ordningen. Jordbruksavtalepartene kan vurdere beløpsgrensen ved neste års jordbruksoppgjør ut fra erfaringene med ordningen så langt i 2008.

Departementet vil vise til at Jordbruksavtalepartene seinest ved jordbruksoppgjøret 2008 vil ha erfaringer om tilslutningen til ordningen fra avløserlagene. Partene må da bl.a. vurdere de økonomiske rammene for ordningen i lys av dette. Vi vil i denne sammenheng vise til høringsuttalelser om at begrensningen på 1.030 kroner som maksimal dagsats, kan medføre at medlemmer i et avløserlag i praksis må subsidiere ikke-medlemmene for at laget skal kunne dekke kostnadene knyttet til driften av landbruksvikarordningen. Dette vil særlig gjelde i regionene med høyest generelt lønnsnivå. Det er viktig å unngå at det oppstår slike tilfeller knyttet til drift av landbruksvikarordningen. Ut fra erfaringene med ordningen kan avtalepartene ved kommende jordbruksoppgjør nærmere vurdere om det er behov for å kreve en begrenset økning i betalingen fra brukerne av ordningen.

Når det gjelder Jordbruksavtalens bestemmelser vedrørende landbruksvikarordningen, vil vi for øvrig vise til at avtalepartene høsten 2007 må ha en felles gjennomgang av avtaleteksten for dette området. Dette for å sikre en rett koordinering mellom bestemmelsene i avtalen og forskriften.

3. Departementets vurdering vedrørende endring av forskrift om tilskudd til avløsning

Etter forskrift om tilskudd til avløsning § 7 kan det kun gis avløsertilskudd ved sykdom når det foreligger sykemelding. Ved bruk av kommunal landbruksvikar har det imidlertid ikke vært krav om at den personen det blir søkt tilskudd for, har vært sykmeldt de første tre dagene av sykdomsperioden. En hovedårsak til dette unntaket er at kontrollhensynet har vært ivaretatt, fordi det er offentlig ansatt personell som har stått for avløsningen, og dermed hatt ansvar for kontrollfunksjonen.

Departementet har også lagt til grunn at ved omleggingen til ny ordning, må man stille de samme vilkår mhp. krav om sykemelding ved bruk av landbruksvikar, som for annen avløsning. Etter overgangsåret 2008 vil det ikke lenger gis tilskudd over Jordbruksavtalen for kommunalt ansatte landbruksvikarer. Uavhengig av om avløsningen gjennomføres av landbruksvikar eller annen avløser, bør det derfor kreves sykemelding når sykdom er årsaken til bruk av landbruksvikar.

Departementet mener at det ikke er parallellitet mellom arbeidstakeres rett til egenmelding ved sykdom, hvor det er arbeidsgiver som dekker kostnadene, opp mot tilskuddsordningen for avløsning ved sykdom. Avløserordningen er et tilskudd fra staten til selvstendig næringsdrivende for å bidra til å finansiere arbeidshjelp. Et nærmere sammenlikningsgrunnlag ville vært hvilke ytelser andre selvstendig næringsdrivende eventuelt får ved sykdom.

Argumentene som er fremmet for ikke å endre forskriftens § 7 vil etter departementets syn innebære at det heller ikke bør kreves sykemelding for tilskudd til avløsning ved sykdom når det ikke brukes landbruksvikar. Departementet finner at mangel på

kontrollmulighet vil gi et stort problem med å sikre legitimiteten for avløsertilskudd ved sykdom. Departementet vil understreke at dette er en tilskuddsordning og at det således ikke er urimelig å kreve dokumentasjon for tildelingen av tilskuddsmidlene.

Departementet fastsetter derfor endring av § 7 i forskrift om tilskudd til avløsning i samsvar med forslaget som har vært på høring. Endringen av avløserforskriften gis virkning for både den eksisterende og den nye landbruksvikarordningen.

Departementet vil også vise til at Småbrukarlaget foreslår en endring i § 9 i forskrift for tilskudd til avløysing. Vi vil i denne sammenheng vise til at dette spørsmålet ikke er utredet og at en nå bare vurderer endringer knyttet til etablering av ny landbruksvikarordning.

4. Avslutning

Forskrift om tilskudd til landbruksvikarvirksomhet og endringen i forskrift om tilskudd til avløsning vil tre i kraft 1. januar 2008.

Departementet ber SLF sørge for å sende ut informasjon om forskriften til fylkesmanns-embedene, kommunene og avløserlagene.

Med hilsen

Viil Søyland e.f.
avdelingsdirektør

Håkon Grotli
Seniorrådgiver

Vedlegg:

- Forskrift om tilskot til landbruksvikarverksemd
- Endring av forskrift om tilskot til avløysing

Adresseliste

Statens landbruksforvaltning

Norges Bondelag

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

KS

Fylkesmennene

Norske Landbrukstenester

Fellesforbundet v/Arvid Eikeland

Fagforbundet v/Seksjon Samferdsel og Teknisk

KFO – Teknisk Yrkessammenslutning

Kommunal- og regionaldepartementet